

Henning Noske

**JOURNALISMUS:
WAS MAN WISSEN
UND KÖNNEN MUSS**

Ein Lese- und Lernbuch

Klartext
2015

Друге, перероблене та доповнене видання,
липень 2015 року

© Klartext Verlag, Essen (Видавництво
Клартекст ферлаг, Ессен)

www.klartext-verlag.de

Геннінг Носке

ЖУРНАЛІСТИКА: ЩО ТРЕБА ЗНАТИ ТА ВМІТИ

Книжка для читання та підручник

*Академія української преси
Центр вільної преси
2017*

УДК 070.42(075)
ББК 76.01я7
Н84

ISBN 978-966-2123-80-7

Геннінг Носке

Н84 Журналістика: що треба знати та вміти / Книжка для читання та підручник. Київ: Центр вільної преси, 2017. — 312 с.

Всі права застережені. Жодна частина цього твору не може бути відтворена у будь-якій формі (через фотографію, мікрофільм чи в інший спосіб) або оброблена, розмножена чи розповсюджена із застосуванням електронних систем без письмового дозволу видавництва.

***Gefördert durch die Bundesrepublik Deutschland
За підтримки Федеративної Республіки Німеччина***

**This translation published by arrangement
with Klartext Verlag, Essen**

ISBN 978-966-2123-80-7

© 2015, Klartext Verlag, Essen
© 2017, Центр Вільної Преси
© 2017, переклад В. Климченка

ЗМІСТ

Вступне слово Пауля-Йозефа Рауе.....	12
Вступне слово від українського видавця	15
1.Передмова	19
<i>Замість вступу – все, що нам потрібне</i>	<i>19</i>
<i>Чого сьогодні потребує журналістика.....</i>	<i>20</i>
<i>Про яку журналістику йде мова.....</i>	<i>21</i>
<i>Відвідаємо Будинок комунікативних засобів майбутнього.....</i>	<i>21</i>
<i>Що я хотів би від своїх читачів</i>	<i>23</i>
2.Мотиви, типи, рольові образи: журналісти	24
<i>Впритул до гучних подій</i>	<i>25</i>
<i>Багато питань: навіщо це мені?</i>	<i>25</i>
<i>Сильні сторони: інтерес, пильність, уважність ..</i>	<i>26</i>
<i>Хвороби: марнославство, зверхність</i>	<i>30</i>
<i>Смертні гріхи: відсутність дистанції, брак заангажованості</i>	<i>31</i>
<i>Чи можна ототожнювати себе з певною справою?.....</i>	<i>32</i>
3.Теми	34
<i>Рейди у пошуках тем</i>	<i>34</i>
<i>Поради та приклади: де та як ми знаходимо теми</i>	<i>36</i>
<i>Найважливіші питання</i>	<i>36</i>

<i>Витягти штекер і вперед на пошуки!</i>	37
<i>Історія на полях: як я побував у кляшторі</i>	39
<i>Оговорення тем (мозковий штурм)</i>	42
<i>Поради та приклади: каменярні тем</i>	42
<i>Коаліція тих, хто заважає, та фрази-вбивці</i>	44
<i>Мої критерії пошуків властивих тем</i>	45
<i>Моє правило «трьох пальців» для журналістики: дратувати – інформувати – розважати</i>	46
4. Журналістський пошук (розслідування)	48
<i>Журналістика без пошуку та розслідувань?</i>	49
<i>Журналісти як фахівці з пошуку джерел</i>	50
<i>Сім питань першого начерку розслідування</i>	52
<i>Несистематичний пошук</i>	52
<i>Поради та приклади: як зробити вдалою першу атаку в розслідуванні</i>	54
<i>Систематичний пошук: план</i>	54
<i>Скринька з інструментами: яке приладдя придатне для розслідування</i>	57
<i>Розмови та інтерв'ю – підготовка, телефонні дзвінки</i>	57
<i>Розмови та інтерв'ю – ведення розмови, записи</i>	59
<i>Поради та приклади: як усе занести до записника</i>	60
<i>Запис за допомогою технічних засобів</i>	62
<i>Поради та приклади: з диктофоном працювати краще</i>	65
<i>Робота з нетбуком та айпадом</i>	65
<i>Стратегія та техніка протоколів з пам'яті</i>	67

<i>Поради та приклади: ці стратегії запам'ятовування можуть допомогти.....</i>	69
<i>Робота з цифровою камерою та відеокамерою ..</i>	70
<i>Поради та приклади: найважливіші складові успішного розслідування.....</i>	72
5. Аналіз, опрацювання, стилі	75
<i>Документування, нарис-комбінація</i>	75
<i>Щоденник репортера</i>	77
<i>Інформаційні стильові форми</i>	78
<i>Так я пишу повідомлення про новину</i>	79
<i>Від повідомлення до кореспонденції</i>	80
<i>Репортаж (1): Егон Ервін Кіш описує палаючу Шитковську вежу в Празі</i>	81
<i>Репортаж (2): чому він не є коментарем</i>	83
<i>Репортаж (3): справа з проміжною модерацією</i>	83
<i>Репортаж (4): на місці не був, позбавлений премії Кіша</i>	84
<i>Репортаж (5): так його треба писати</i>	85
<i>Репортаж (6): деталі, деталі, деталі!</i>	86
<i>Портрет.....</i>	88
<i>Про розповідь.....</i>	90
<i>Форми висловлення думки</i>	92
<i>Типи коментарів</i>	94
<i>«За» та «проти»</i>	95
<i>Передова стаття</i>	96
<i>Глоса</i>	97
<i>Колонка</i>	99
<i>Інтерв'ю</i>	100
<i>Авторизація</i>	101
<i>Поради та приклади: як брати інтерв'ю та авторизувати його</i>	104
<i>Особливі форми інтерв'ю</i>	105

6. Як писати	107
<i>У майстерні письма – правила, поради</i>	
<i>та приладдя для гарного письма</i>	<i>107</i>
<i>Якість створюється у муках – чи ні?</i>	<i>108</i>
<i>Мої чотири правила, як гарно писати: корисність,</i>	
<i>точність, зрозумілість, дієвість</i>	<i>109</i>
<i>Гарно написано: репортер у срібній копальні</i>	<i>110</i>
<i>Гарно написано: репортерка на кемпінгу</i>	<i>111</i>
<i>Гарно написано: репортер та страта задля</i>	
<i>годиться</i>	<i>113</i>
<i>Мої шість найважливіших порад, як гарно</i>	
<i>писати</i>	<i>115</i>
<i>Писати так, щоб тобі самому хотілося б</i>	
<i>це прочитати</i>	<i>115</i>
<i>Писати так, як ти читав</i>	<i>116</i>
<i>Писати так, як відповідають на просте</i>	
<i>запитання</i>	<i>116</i>
<i>Писати так, ніби поряд з тобою сидить читач ..</i>	<i>118</i>
<i>Писати так, як мислить дослідник</i>	<i>119</i>
<i>Гарно написано: по слідах Дарвіна біля озера</i>	
<i>мрії в Африці</i>	<i>120</i>
<i>Писати так, як мислить репортер</i>	<i>121</i>
<i>Моя інструкція щодо того, як гарно писати –</i>	
<i>шість визначальних інструментів</i>	<i>123</i>
<i>Інструмент 1: вступ</i>	<i>123</i>
<i>Поради та приклади: гарні вступи</i>	<i>124</i>
<i>Інструмент 2: якір</i>	<i>125</i>
<i>Поради та приклади: гарні якорі</i>	<i>125</i>
<i>Інструмент 3: абзаци</i>	<i>126</i>
<i>Інструмент 4: потік (переходи, спогади, червона</i>	
<i>нитка, питання та відповіді, ритм)</i>	<i>127</i>
<i>Інструмент 5: мовні підписи</i>	<i>130</i>
<i>Поради та приклади: власний почерк</i>	<i>131</i>

<i>Інструмент 6: закінчення</i>	133
<i>Поради та приклади: так можна гарно закінчити</i>	134
<i>Найбільші помилки: сім убивць читабельності</i> ..	135
<i>Убивця читабельності № 1: туман</i>	135
<i>Убивця читабельності № 2: убивчі речення</i>	136
<i>Убивця читабельності № 3: понівечені речення</i>	137
<i>Убивця читабельності № 4: цвинтар слів</i>	138
<i>Убивця читабельності № 5: непорозуміння, плутанина</i>	140
<i>Убивця читабельності № 6: вкрадений час</i>	141
<i>Убивця читабельності № 7: неясність</i>	142
7.Зовнішній вигляд, презентація	144
<i>Як знайти доступ?</i>	144
<i>Проблема з заголовком</i>	145
<i>Коротке резюме, «шапка»</i>	146
<i>Основа для всього іншого: це моє експозе</i>	147
<i>Заголовок (заголовки)</i>	148
<i>Значення фотографій для заголовка</i>	149
<i>Поради та приклади: так створюється ефект від заголовків з фотографіями</i>	150
<i>Рецепт гарного заголовка: синтез тексту, експозиції, ключових понять, фотографій</i>	152
<i>Поради та приклади: що ми ніколи не забудемо</i>	152
<i>Наші інструменти: ключ та замок</i>	154
<i>Крок за кроком будуємо заголовок: олімпіада у Гарці</i>	155
<i>Експозе історії про олімпіаду у Гарці</i>	156
<i>Комбінація заголовків, що вважаються новинами</i>	157
<i>Асоціації з заголовками «ключ – замок»</i>	158
<i>Уникати пасток</i>	160

<i>На захист гарних фотографій</i>	161
<i>Фотографії допомагають завоювати час читачів</i>	162
<i>Як розповідати історії</i>	162
<i>На захист найкращих підписів під фотографіями.....</i>	163
8.Якість: знаряддя та критерії	165
<i>Що нам кажуть класики про якість?</i>	166
<i>Про що говорить «Етичний кодекс» з США</i>	168
<i>Про що говорить «Кодекс поведінки» медійної групи «Вестдойче альгемайне цайтунг»</i>	173
<i>Найважливіші критерії якості в Європі</i>	176
<i>Публіцистичні засади Ради преси – Німецький «Кодекс преси» у найголовніших витягах та директивах</i>	177
<i>Якість: очікуване та обіцяна несподіванка</i>	190
9.Менеджмент помилок	192
<i>Ми не заперечуємо своїх помилок!</i>	192
<i>Як виникають помилки – екскурс у дослідження мозку</i>	194
<i>Неможливість режиму з багатьма завданнями</i>	196
<i>Найважливіші газетні помилки та їхні причини ..</i>	197
<i>Від фактів – усвідомлювати факти</i>	200
<i>Перевірка фактів, самоперевірка, перевірка експертів</i>	201
<i>Дев'ять кроків до успішної власної перевірки фактів</i>	202
<i>«Чи не могли б Ви показати мені статтю ще раз перед публікацією?» – про перевірку другим коректором</i>	205

<i>Поради та приклади: «Чи не могли б Ви показати мені статтю ще раз перед публікацією?»</i>	207
<i>Невірні імена</i>	208
<i>Невірні цифри</i>	209
<i>Невірні виміри</i>	210
<i>Орфографічні помилки, розділові знаки</i>	212
<i>Моя вражаюча порада: взагалі не робити помилок</i>	213
<i>Мої десять золотих правил, як знаходити помилки (школа коректури)</i>	215
<i>Менеджмент помилок – виправляти правильно.</i>	216
10. Клієнт – це король: наш читач	217
<i>Що нам потрібне: свідомість читача</i>	217
<i>Чи можна нам ненавидіти читача?</i>	218
<i>Чи повинні ми любити читача?</i>	219
<i>Зв'язок читача з газетою</i>	220
<i>Газета для громадян</i>	221
<i>Сторінка читачів, листи читачів</i>	222
<i>Конференції читачів</i>	223
<i>Форуми читачів</i>	225
11. Журналістика онлайн: робоча розмова	228
12. Практика: місцева журналістика та комунальна політика	239
13. Що ми можемо зробити разом?	262
14. Від А до Я – мій журналістський словник ...	263
15. Кіш та компанія – моя підручна бібліотека	309

ВСТУПНЕ СЛОВО ПАУЛЯ-ЙОЗЕФА РАУЕ

Ще одна книжка про журналістику? Ще одна після всіх тих книжок, виданих професорами, що пишуть як професори, та присвячених спеціальним темам – репортажу чи інтерв'ю, де можна загубитись у тисячах деталей та не отримати жодної користі для професійного життя?

«Книга для читання та підручник» Геннінга Носке являє собою іншу книжку про журналістику; вона створена на основі буднів та у буднях редакційної роботи успішним редактором, котрий здобув численні премії. Тут втілений досвід, що посправжньому необхідний та важливий для журналістів. Носке уникає теоретичної «вежі зі слонової кістки»: він пише про те, як насправді працює редакція та як редакція має працювати в ідеалі.

Він працює в одній з найуспішніших місцевих редакцій Німеччини, яка досягла своїх успіхів не в останню чергу завдяки його знанням та його працям, – у «Брауншвайгер цайтунг», яка шість разів завойовувала найвизначнішу нагороду для місцевих та регіональних газет, «Німецьку премію для місцевих журналістів». Отже, коли Геннінг Носке пише про якість, він знає, про що пише.

Щоденний журналістський досвід Носке є визначальний для його книги. Досвідченому журналістові він дає матеріал для перегляду усталених поглядів, а початківцю пропонує допомогу, щоб втілити у життя рішення оволодіти найкращою для демократії професією. «Щось, пов'язане з мас-медіа», – так виглядають побажання багатьох абітурієнтів щодо майбутньої професії. Вони мріють про те, щоб бути ведучими на телебаченні, кореспондентами у Вашингтоні, Ріо чи Парижі, або стати репортерами, котрі розберуть світ на частини подібно до Едварда Сноудена. Про роботу місцевим репортером мріють лише одиниці.

Проте медійні кар'єри переважно розпочинаються на місцевому рівні. Джованні ді Лоренцо починав у місцевій газеті

«Нойє пресе» у Ганновері, брюссельський кореспондент телеканалу ARD Рольф-Дітер Краузе – у люнебурзькій регіональній газеті та місцевим репортером у Рурській області. Анне Віллє свої перші тексти написала у газеті «Шпандауер фольксблатт».

Той, хто починає у місцевій пресі, має чутливий ніс, тонкий нюх, однак не гне кирпу. Він не напучує, адже у цьому разі люди, про яких він пише, сміятимуться з нього або зневажатимуть. Таким чином, підвалини всієї журналістики знаходяться там, де журналіст щодня зустрічає людей, для яких він пише. Той, хто розмірковує про майбутнє журналістики, швидко переконується: саме тому, що світ перетворюється на село, люди не хочуть загубитися, вони прагнуть дізнаватися усього лише про найближче оточення, про сусідів – поки що (але й ще довго) на папері, у друкованій формі, однак і за допомогою смартфона чи планшета.

Той, хто починає у провінції та продовжує там жити, не є провінціалом. Такий журналіст здатний створювати захоплюючі поліччя, заглядати до таємних кімнат через замкову щілину, тлумачити політику там, де люди безпосередньо стикаються з нею. Інакше кажучи, ніде не можна швидше та вільніше займатися найкращою журналістикою. У своїй книзі Геннінг Носке показує, як це відбувається.

При цьому місцева журналістика являє собою наймолодшу царину, лише у шістдесяті роки минулого століття місцеві новини у буквальному розумінні слова вийшли за межі другої шпальти та отримали спочатку власні сторінки, а згодом і власну книжку – та лише значно пізніше набули власного значення. Журналісти, що займалися місцевими справами, у соціальній ієрархії редакції знаходилися на найнижчій сходинці. У п'ятдесятих та шістдесятих роках видавці більшості невеликих газет регулярно зустрічалися з поважаними громадянами міста, з бургомістром, священниками та комерсантами, а потім розповідали керівникам своїх редакцій, що ті мають писати.

Підйому місцевої журналістики у сімдесятих роках був даний поштовх у столиці Федеративної Республіки. Тоді вона ще називалася Бонн, і там знаходився «Федеральний центр політичної освіти». У ньому було розроблено програму для місцевих журналістів. Це було унікальне явище: підвищення кваліфікації саме для журналістів, що займалися місцевими

ми новинами. Модельні семінари готувалися та проводилися місцевими журналістами для місцевих журналістів. Тепер вже протягом сорока років співпрацівники редакцій навчаються по-новому сприймати розділи політичних новин та створюють концепції щодо того, як можна не лише критично й уміло стежити за діями міських еліт, а й давати їм по руках.

Все це розпочалося у свідомості: демократія може залишатися живою лише за умови, що у містах та районах живуть пильні та добре інформовані громадяни. Програма для журналістів місцевих газет переросла на громадянську ініціативу, яку очолюють саме місцеві журналісти та яка має свій власний журнал, – він перетворився на «контактний вузол – від місцевих редакцій для місцевих редакцій» з власними семінарами, редакційними конференціями та конгресами. На основі цієї мережі була створена «Німецька премія для місцевих журналістів» Фонду Конрада Аденауера, що стала однією з найвизначніших нагород для газетярів у Німеччині, своєрідним «Оскар» для журналістів місцевих газет.

Книжка Геннінга спирається, з одного боку, на досвід редакційної роботи, з іншого – на роздуми про журналістику, адже автор також працює викладачем у Технічному університеті у місті Брауншвайг. Там виникла ідея цієї книжки, після семінарів з незліченними студентами, де він ставив собі питання: чому, власне, журналістика є омріяною професією для молодих людей? А також: чому про це не можна прочитати, аби залишилося яскраве враження?

Про це можна прочитати. Книжка перед вами.

ВСТУПНЕ СЛОВО ВІД УКРАЇНСЬКОГО ВИДАВЦЯ

Геннінг Носке назвав свою роботу «Журналістика: що треба знати та вміти» книжкою для читання та підручником. На перший погляд, дивне поєднання. Підручник має дати узагальнене та унормоване знання з певної дисципліни, а книжка для читання – додаткові приклади, ілюстрації. Але Г. Носке впорався з амбітним завданням. Його робота являє собою поєднання основних засад журналістської діяльності, підкріплених численними практичними прикладами. Особливу значущість має те, що автор не є професійним науковцем чи викладачем, він практик, який вирішив допомогти початківцям обрати правильний шлях у журналістиці.

Від цього і незвичний поділ на основні розділи, і особлива увага на творчі прийоми та проблему вибору. Вибору шляху, теми, засобів здобуття первинних матеріалів, їх перевірки, окремо, як дуже важлива проблема, їх гідної презентації. Автор чітко показує ієрархію журналістського середовища. Нагорі стоїть не власник (про них в книжці і не згадується), не головний редактор чи редакційна рада. Це Читач, якого Г. Носке називає Королем-клієнтом. Але це не означає, що «клієнт завжди правий». Автор детально розбирає ситуації, коли можна і треба рівнятися на потреби та вимоги аудиторії (навіть, дає інструментарій з'ясування цих бажань – як технічний, так і організаційний). Разом з тим, чітко окреслені кордони, за які професійні журналісти не мають права заступати. Центральним питанням можна сміливо означити проблему належної журналістської якості. Це і відмова від потурання низьким інстинктам, і обрання тем, актуальних для цільової аудиторії, гідне супроводження цих тем, бо читач має право дізнатися, чим закінчи-

лася та чи інша гучна справа. Окремо розглядається професійна якість як результат дотримання журналістських стандартів. Тут автор категоричний, стандарти «треба знати, закарбувати у свідомості, жити ними». Це набір правил та норм поведінки, яких мають дотримуватися всі, хто збирає, обробляє та розповсюджує масову інформацію.

У журналістському середовищі давно точаться запеклі дискусії щодо журналістської етики. Одні її повністю відкидають, інші вважають обов'язковим атрибутом професійної діяльності. Ми маємо чітко усвідомлювати, що в кінцевому підсумку професійні стандарти – це не обов'язково кодекси чи інші закріплені на папері правила (хоча й вони – Г. Носке детально розглядає як німецький Кодекс преси, так і відповідні рішення Ради з питань преси). Це, насамперед, внутрішні переконання тих, хто займається журналістським ремеслом в тому, що треба чітко дотримуватися небагатьох, але важливих правил і процедур, які виробило журналістське середовище за час свого існування і які гарантують, що до аудиторії дійде правдива та неупереджена інформація про важливі для неї події у фізичному світі. Причому тут журналісти мають враховувати не тільки і не стільки свої особисті або корпоративні інтереси, а насамперед інтереси суспільства в цілому та окремих його складових, соціальних груп зокрема. До вироблення та усвідомлення журналістами норм етики долучені видатні представники інтелігенції, інших верств населення, люди, які референтні для журналістського середовища. Велику роль відіграє суспільна реакція на ті чи інші журналістські матеріали. Таким чином, соціум безпосередньо впливає на формування етики у його членів, в тому числі й журналістів. Для кожної людини існують свої моральні норми, свої межі прийняттого та неприйняттого в поведінці та професійній етиці. У свою чергу, ці норми залежать від суспільної практики, починаючи від виховання до виробничої діяльності та міжособистісного спілкування.

Але окрім особистісних етичних правил є ще корпоративні та загальнолюдські норми. Вони вже не тільки існують на рівні звички, внутрішнього усвідомлення тощо, а й часто закріплені письмово. Особливо це стосується професій, від моральних чеснот представників яких залежить фізичне та моральне здоров'я суспільства. Звичайно ж, це стосується й журналіс-

тів. Численні кодекси, редакційні настанови, угоди покликані утвердити основні правила поведження журналістів, по-перше, з інформацією, а, по-друге, з людиною, на яку розрахована ця інформація чи яка стала «героєм» матеріалу, а, по-третє, у середовищі редакційних колективів.

В Україні питання довіри до журналістів стоїть набагато гостріше, ніж в Німеччині. Стало вже нормою говорити про незадоволення суспільства діями та моральними цінностями журналістів. Мовляв, більшість журналістів безвідповідальні, їхні дії ведуть до моральної кризи у суспільстві, до проблем з гідним вихованням дітей тощо. З одного боку, журналісти часто дають підстави для таких закидів. Кожен може пригадати десятки випадків, коли колеги діяли несумісно з нормами етики. Але однаковість незадоволення моральними нормами журналістів в різні часи і у різних народів свідчить також про те, що більшість подібних претензій має суб'єктивний характер. Дійсно, журналісти за суттю своєї професії в той чи інший спосіб дають оцінки діям або бездіяльності інших членів соціуму (навіть при дотриманні принципу «news from views» (новини без поглядів) за самим добром новин та їх розташуванням можна углядіти певні оцінки). Звичайно, це не може всім подобатися. Люди схильні критично оцінювати тих, хто взяв на себе сміливість оцінювати їх дії, визначати суспільні орієнтири, бути поводитирем у розгляді актуальних для суспільства питань. І це вимагає від журналістів особливої ретельності в дотриманні професійних правил поведження з об'єктами своєї діяльності.

Тема професійних стандартів – центральна, вона пронизує всю книжку. Але не менш цікавими є прийоми творчої майстерності, описані Г. Носке. Тут немає загальних місць: конкретний інструментарій пошуку теми, здобуття матеріалу, його перевірки і презентації. Окремо автор зупиняється на прийомах подолання негативного впливу: внутрішньої розгубленості, можливої протидії інших журналістів та керівництва, недовіри або недосяжності джерел тощо.

Автор – пресовий журналіст, він показує всю вагу і значення друкованого слова. Однак достатньо уваги приділяється й особливостям роботи в онлайн-медіа, кросмедіальним проблемам. Г. Носке бореться з помилковим уявленням про регіональ-

ну пресу, як дещо провінційне і другорядне, показуючи вплив та вагу її для аудиторії.

Книжка для читання та підручник Геннінга Носке «Журналістика: що треба знати та вміти» буде цікавою як для практикуючих журналістів (особливо, початківців), так і для тих, хто тільки навчається або збирається навчатися журналістиці.

Професор Валерій Іванов,
Президент Академії української преси

1. ПЕРЕДМОВА

Книжка для читання та підручник з журналістики? Навіщо?

З одного боку, книжка, яка присвячена одній з найгарніших професій у світі, повинна гарно читатися. Нею треба насолоджуватися, захлинатися. Коли трапляється нагода, її слід брати в руки та читати у потязі. Так, як усі гарні книжки. Проте, на жаль, для цього часто бракує часу. Окрім цього, задоволення та навчання сьогодні надто рідко поєднуються.

При цьому отаке поєднання являє собою вирішальний ключ. У кого немає бажання, той нехай одразу припинить читання. Домовилися?

А я обіцяю не нудити вас. Домовилися?

Тому я спробую бути цілком відкритим, по можливості винахідливим, буду радий ухвалювати рішення, готовий ризикувати, буду розумний, захопливий, цілком самоіронічний, говірливий, але не надто балакучий. Такий, яким уявляю собі гарного журналіста. Мрія мого життя – бути таким. Я постійно мрію про це та продовжую працювати над цим. Запрошую прочитати цю книжку – нумте разом працювати над нею!

Замість вступу – все, що нам потрібне

Той, хто хоче мріяти спільно зі мною, може пройти тут кілька кроків разом. Я розкладу перед нами все, що нам потрібне.

Тобі доведеться лише тільки підняти це, зібрати, наче скарб, що його хочеться мати повністю. Скарб, який пестять та плекають, з яким засинають, тому що наш мозок неможливо вимкнути, натиснувши на кнопку. І з яким наступного ранку прокидаються – і раптом у тебе з'являється чимало нових ідей. Так ми навчаємося.

Тому це підручник. У ньому мають міститися найважливіші поняття та ідеї. Але це не наукова книга, він дуже далекий від неї. Це особиста читанка.

Вона виникла завдяки бажанню багатьох школярів та студентів отримати легко зрозумілий посібник з журналістики, власне, своєрідну інструкцію. Вони прагнуть писати, вони прагнуть працювати у редакціях. Вони хочуть дізнатися, як це робити та як туди потрапити.

Тому я хочу докласти неабияких зусиль, аби відповідати й власним вимогам. Тому у всій цій книжці не буде надто довгих текстів, навіть якщо це когось нервуватиме та не буде подобатися.

Я намагатимуся писати якомога коротше та «приємніше на смак», так, як тільки й треба сьогодні. В останній битві за надто обмежений час читачів я лише один з гравців.

Разом з цим, я буду робити виключення. Це буде тоді, коли я розповідатиму. Адже якщо ми вміємо гарно розповідати, час вже не відіграє ролі. Ми ніби притуляємося до оповідача, прислуховуємося до звуків, захоуємося в мелодію, а наш мозок прокручує плівку до цього. Власне, з того часу, коли нам ще розповідали про світ, ми тужимо за цим відчуттям.

Чого сьогодні потребує журналістика

Журналістика також потребує структури, постави, поваги та дистанції.

Вона потребує особистостей. Та тренерів.

Я буду розглядати ці поняття та, можливо, накреслю нову, дещо іншу, ніж звичайна, картину. Високу повагу до класиків та вчителів нашого жанру, кожне слово яких ми ловимо, я при цьому не втрачаю.

З цієї причини у Додатку я наводжу праці зі своєї невеликої підручної бібліотеки, що являють собою подальші рекомендації для читання та навчання. У глосарії коротко витлумачуються деякі фахові поняття. Це має посилити навчальний ефект та спонукати читачів знов і знов брати в руки цю книжку.

Так, але хто, власне, цей читач? Кому призначена ця книжка?

Це питання, щоправда, не можна залишити відкритим, проте мені не хотілося б аж надто обмежувати читацьке коло. Журналістська зміна, у тому числі волонтери, напевно, передовсім відчує, що ця праця звертається до неї. Однак так само вона звертається до журналістів, котрі працюють у редакціях, у режимі онлайн, вільних співпрацівників, штатних співпраців-

ників, авторів, потенційних дописувачів, школярів, студентів, батьків, вчителів, працівників у царині зв'язків з громадськістю, прес-секретарів, блогерів, авторів веб-текстів, науковців.

Власне, до всіх, хто має мрію – та готовий віддати щось задля її здійснення.

Про яку журналістику йде мова

Про яку журналістику ми говоримо? Краще: про який комунікативний засіб ми говоримо?

Чесноти, якості, виклики та інструменти журналістики багато в чому ідентичні, навіть якщо наявні відмінності у техніці. Однак ці технічні межі вже знаходяться у процесі повного розчинення. Журналіст, який займається виключно тим, що пише, фотографує, говорить або виходить в ефір, являє собою застарілу модель, що вже знята з виробництва.

Разом з цим, ця книжка переважно призначається газетним журналістам, журналістам, які працюють у газетних видавництвах.

Тут немає суперечності, тому що в них уже давно не йдеться лише про друкарську фарбу на папері. Сюди вже давно належить і режим онлайн, припускаю, що у цьому місці я вже невірнo обрав черговість. Режим онлайн прийде на зміну друкованої газеті, проте коли це станеться, ніхто з нас не знає. Тільки для чого розуміння цього, власне, має значення?

Для доброї книжки про журналістику воно зайве, як воло. Отже, одразу відкинемо його. Для того, що ми тут разом збираємося навчитися, має другорядне значення, чи плоди нашої праці будуть надруковані, чи їх можна буде читати на моніторі.

Разом з цим – і це необхідно усвідомити – існує величезна різниця між тим, чи ми з своїм продуктом з'являємося один раз на день під час сніданку або вечері, та чи знаходимося у постійній конкуренції онлайн.

Відвідаємо Будинок комунікативних засобів майбутнього

Більше того: газетне видавництво являє собою Будинок комунікативних засобів майбутнього, адже в своїх порталах воно інтегрує не лише друковану газету та газету онлайн, а й

відео та радіо – та всі елементи громадської газети, яку журналісти та їхні клієнти насправді виносять на рівень очей, на обговорення та для здійснення спільних акцій.

Образу подібного мультимедійного закладу з притаманною йому демократичною функцією (нам хотілося б зробити його перший начерк) врешті-решт найкраще відповідає лише велике газетне видавництво зі своїми традиціями, прив'язаністю своїх читачів, своїми економічними можливостями – та зі своєю все ще захоплюючою культурою газетних редакцій, що, як і раніше, здатні приваблювати найкращих та найталановитіших.

Відповідно й журналісти, котрі прагнуть потрапити сюди, вже не можуть більше бути лише фахівцями у написанні статей, володіти лише фотоапаратом, відеокамерою чи мікрофоном, – в ідеальному випадку вони повинні працювати з усіма інструментами.

І ще більше: вони повинні бути готові та підготовлені до того, щоб вписатися у новітні редакційні структури, щоб не вирівнювати свої індивідуальні особливості та можливості, а згідно з метою комбінувати та використовувати їх.

Таким чином, у цій книжці ми звертаємося до усієї програми, яка чинна для всіх:

- мотиви, типи, рольові образи: журналісти;
- теми;
- інформаційний пошук;
- аналіз, опрацювання;
- як писати;
- зовнішній вигляд матеріалів, презентація;
- якість;
- управління помилками;
- Король Клієнт: наш читач;
- що ми можемо зробити разом.

Окрім цього, спеціальний розділ робить вступ до журналістики онлайн на її перетині з друкованою пресою.

Що я хотів би від своїх читачів

З одного боку, ця книжка пропонує чимало імпульсів для роздумів, чимало інформації, пояснень та понять, а, з іншого боку, ми зацікавлені відчувати читацький резонанс, отримати зворотний зв'язок, критичні зауваження та доповнення.

Тому я спробую у дусі нашого часу започаткувати дискусійний процес з читачами на платформі у соціальній мережі. Цьому проекту присвячений останній розділ, і тому я буду вдячний за будь-які вказівки, за кожний крик про допомогу, за кожне вправлення та кожну пропозицію щодо поліпшення.